

REGERINGEN

Regeringsbeslut

I:31

2011-12-22

Ju2011/9162/KRIM

Justitiedepartementet

Brottsoffermyndigheten

Box 470

901 09 UMEÅ

Uppdrag till Brottsoffermyndigheten att genomföra utbildningsinsatser för att i högre grad synliggöra barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer

Regeringens beslut

Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser för att barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer i högre grad ska synliggöras i förundersökningar om sådana brott och därmed förbättra dessa barns möjligheter att få brottsskadeersättning samt annat stöd och skydd. Utbildningsinsatserna ska riktas till personal vid främst länspolismyndigheterna och Åklagarmyndigheten. Uppdraget ingår i regeringens arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

För uppdraget får Brottsoffermyndigheten disponera högst 2 000 000 kr, varav 1 000 000 kr under 2012 och 1 000 000 kr under 2013. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13, anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder*, anslagspost 16. Tilldelade medel för uppdraget får endast användas för i uppdraget specificerade uppgifter.

En delredovisning av uppdraget ska ges in till Regeringskansliet (Justitiedepartementet med kopia till Utbildningsdepartementet) senast den 30 mars 2012. Redovisningen ska innehålla utbildningsinsatsernas planerade innehåll, tänkta målgrupp och beräknade kostnader.

Uppdraget ska vara slutfört och redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet med kopia till Utbildningsdepartementet) senast den 30 december 2013. Slutredovisningen ska innehålla Brottsoffermyndighetens och övriga berörda myndigheters erfarenheter av uppdragets genomförande, inklusive en bedömning av vilka resultat som har uppnåtts, och en ekonomisk redovisning. Vidare ska slutredovisningen innehålla en plan för hur Brottsoffermyndigheten avser att följa upp de genomförda utbildningsinsatserna.

Skälen för regeringens beslut

Ett av delmålen för jämställdhetspolitiken är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Att förbättra stödet till barn som har bevittnat våld i nära relationer är en viktig del i regeringens jämställdhetsstrategi. Genom de insatser för våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld, vilka har genomförts på regeringens initiativ, har grunden lagts till ett långsiktigt och omfattande utvecklingsarbete på området. Regeringens strävan är att utvecklingsarbetet på sikt integreras i myndigheternas ordinarie verksamheter.

Olika brottstyper polisanmäls i varierande omfattning beroende på en rad omständigheter, t.ex. brottsoffrets relation till förövaren. Det medför att de uppskattade mörkertalen för olika brottstyper varierar. Vad gäller våldsbrott och andra övergrepp som främst drabbar kvinnor och barn i nära relationer uppskattas mörkertalen vara relativt sett stora. Det råder därför osäkerhet kring hur stor förekomsten egentligen är av barn som tvingas bevittna sådana brott. Enligt uppskattningar från ett flertal studier under de senaste 15 åren kan så stor andel som 10 procent av alla barn i Sverige någon gång ha upplevt våld inom familjen (bl.a. SOU 2001:72 och Broberg m.fl. 2011).

Barn som har bevittnat våld och andra övergrepp berättar sällan om händelserna spontant och de symptom barnen uppvisar kan lätt missförstås. Dessutom visar ett flertal studier, såväl svenska som internationella, att barn som växer upp i familjer där våld förekommer mellan föräldrarna löper stor risk att själva utsättas för våld. Broberg m.fl. konstaterar i en nationell utvärdering av stödinsatser riktade till barn som har bevittnat våld mot sin mamma bl.a. att dessa barn i betydligt högre utsträckning än barn i allmänhet har olika symptom på psykisk ohälsa. Janson m.fl. konstaterar i en nationell kartläggning från 2011 om kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige även att förekomsten av våld mellan föräldrarna är den i särklass starkaste riskfaktorn för kroppslig bestraffning av barn. Barn som har bevittnat våld utgör således en riskgrupp, som behöver uppmärksammas. Inom denna grupp barn har många behov av stöd och behandling.

Den 1 juli 2003 infördes i 29 kap. 2 § 8 brottsbalken en ny straffskärpningsgrund. Bestämmelsen innebär att det ska betraktas som en försvårande omständighet vid bedömningen av ett brotts straffvärde om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i förhållande till en närstående person (prop. 2002/03:53). I prop. 2005/06:166 uttalades att det kunde förutsättas att förekomsten av barn som har bevittnat brott mot närstående personer i allt högre utsträckning skulle komma att uppmärksammas av polis och åklagare, eftersom ett barns närvaro aktualiserar tillämpligheten av den särskilda straffskärpningsgrunden. Polisens skyldighet att underrätta myndigheter inom socialtjänsten om förhållanden som bör föranleda åtgärder av dem

bedömdes vara en faktor som också borde leda till att barn i miljöer där brott begås uppmärksammas.

Sedan 2006 har barn som har bevittnat ett brott som varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos barnet i dess förhållande till en närstående person rätt till brottsskadeersättning. Brottsoffermyndigheten har i enlighet med 4 a § brottsskadelagen (1978:413) under fem år hanterat denna typ av brottsskadeersättning. Antalet inkomna ansökningar om sådan brottsskadeersättning är i dagsläget färre än vad som rimligen kan förväntas med tanke på uppskattningarna av det faktiska antalet barn som bevittnar våld och andra övergrepp i nära relationer. Dessutom har antalet inkomna ansökningar minskat under de senaste åren. Vidare saknas det i många förundersökningar om brott i nära relationer dokumentation om barns eventuella närvaro vid brottstillfället. Detta medför att Brottsoffermyndigheten inte har tillräckligt underlag för sin prövning av ansökningar om brottsskadeersättning.

För att barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer ska kunna få brottsskadeersättning samt även annat stöd och skydd som de har behov av krävs att polis och åklagare i förundersökningar om sådana brott, genom dokumentation, i högre grad synliggör barns närvaro vid brottstillfället. Detta även för att domstolarna senare i brottmålsprocessen ska kunna tillämpa den särskilda straffskärpningsgrunden i brottsbalken.

Mot ovan givna bakgrund ges Brottsoffermyndigheten i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser för att barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer i högre grad ska synliggöras i förundersökningar om sådana brott och därmed förbättra dessa barns möjligheter att få brottsskadeersättning samt annat stöd och skydd. Utbildningsinsatserna ska fokusera på vikten av att dokumentera barns eventuella närvaro vid brottstillfället samt förutsättningarna för brottsskadeersättning till denna grupp barn. Att det finns ett starkt samband mellan barn som har bevittnat våld och andra övergrepp och att dessa barn även själva kan vara utsatta bör uppmärksammas. Det är viktigt att utbildningsinsatserna utformas och genomförs så att de passar in i och kompletterar ordinarie utbildningsverksamheter vid de berörda myndigheterna. Vidare bör insatserna genomföras med en lämplig geografisk spridning i hela landet. Uppdraget ska genomföras efter samråd med Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten.

På regeringens vägnar

Beatrice Ask

Christian Olsson

Kopia till:

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA

Justitiedepartementet/PO

Justitiedepartementet /Å

Justitiedepartementet /DOM

Justitiedepartementet /L5

Socialdepartementet/FST

Utbildningsdepartementet/JÄM

Utbildningsdepartementet /UC

Rikspolisstyrelsen

Länspolismyndigheterna

Åklagarmyndigheten

Domstolsverket

Brottsförebyggande rådet

Socialstyrelsen

Länsstyrelserna

Nationellt centrum för kvinnofrid

Barnombudsmannen